

KAMU TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

Siyah Beyaz Gazetesi, 1 Kasım 1995

Yıldırım Koç

TÜRK-İŞ ile Hükümet arasında 1995 yılı kamu kesimi toplu sözleşme görüşmeleri 26 Ekim 1995 günü sonuçlandı ve ilgili protokol 27 Ekim gecesi imzalandı.

Bu dönem kamu kesimi toplu sözleşme görüşmeleri, grevlerle ve siyasallaşan bir mücadeleyle, geçmiş dönemlerden nitelik olarak farklı gelişti. TÜRK-İŞ'in kabul ettiği koşullar, enflasyonun gerisindedir. Ancak bu durum, bu toplu sözleşmelerin başarısız olduğu anlamına gelmez. Bu dönem toplu sözleşme görüşmeleri bir noktayı çok iyi öğretti: **Salt toplu sözleşmecilikle sınırlı bir sendikal mücadele, bırakın diğer alanları, ücretler konusunda bile yetersiz kalmaktadır. Ekmek mücadelesi bile siyasal alanda örgütlü bir gücü gerektirmektedir. Günümüzde, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığının ve bütünlüğünün korunması, demokrasi ve emeğe saygı mücadelesi, ekmek mücadelesiyle bütünleşmiştir. Ekmek mücadelesi siyasallaşmıştır.**

Bu noktayı gözardı ederek, TÜRK-İŞ'i teslim olmakla suçlayanlara sorulacak tek soru vardır: Günümüz koşullarında IMF'ye karşı verilen mücadele yalnızca toplu sözleşmecilikle sınırlı kalırsa ne kadar başarılı olabilir? Toplu sözleşme sendikacılığını henüz tam olarak aşmamış bir sendikacılık ve işçi sınıfı hareketinin, diğer emekçi sınıf ve tabakalardan fazla bir destek almadan, uluslararası tekelci sermayeyi geriletmesi o kadar kolay mıdır? TÜRK-İŞ teslim olmamıştır. Türkiye tarihinin en büyük işçi mitingleri ve en büyük grevleri bu toplu sözleşme sürecinde TÜRK-İŞ tarafından gerçekleştirilmiştir. **İstenilen düzeyde başarılı olunamamasının nedeni sendikal mücadelede yapılanların yetersizliği değil, mücadelenin siyasallaşan niteliğidir.** Siyasallaşan mücadelede TÜRK-İŞ'in sendikal gücü yetersiz kalmıştır. Varılan nokta bir hezimet değildir. İstenilen başarıya ulaşamamasının nedeni, siyasal alandaki yetersizliktir. Öne çıkan bu yeni eksiklik kendisini iyice hissettirmiştir. Bu eksiklik de zaman içinde giderilecektir.

TÜRK-İŞ büyük bir sınav verdi. Varılan noktada alınan ücret zamları 1995 yılında gerçekleşen enflasyonu karşılamamaktadır. Hükümet, 1995 yılı için yüzde sıfır zam önerisiyle başladı. Daha sonra yüzde 5,4 düzeyine çıktı. Adım adım geliştirilen mücadeleyle, belirli bir noktaya gelindi.

Ücretlere ne kadar zam yapıldı?

Kamu kesimi işveren sendikalarının oldukça güvenilir verilerine göre, 31.12.1994 tarihi itibarıyla kamu kesiminde ortalama brüt çıplak aylık ücret 18.890.000 TL idi. Varılan anlaşma ile, önce tüm ücretler 12 milyon TL düzeyine çekildi. Bu durumdaki 44 bin işçi önce bu yolla bir zam aldı. Daha sonra, ortalama ücreti 18.890.000 TL'nin altındaki işyerlerine seyyanen ayda brüt 3.050.000 TL zam yapıldı. Böylece, düşük ücretlilerin aldığı zam yüzde 16'nın çok üstüne çıktı. Ortalama aylık çıplak brüt ücretin üstünde ortalama ücreti olan işyerlerine ise yüzde 16 oranında zam yapıldı. Böylece, **toplu sözleşmenin birinci 6 aylık döneminde gerçekleşen zammın ağırlıklı ortalaması yüzde 21,5'tir**¹. İkinci altı aylık dönemde yüzde 16, üçüncü altı aylık dönemde yüzde 18 ve dördüncü altı aylık dönemde de yüzde 20 oranlarında zam yapıldı. Ancak, 1989 yılından beri toplu sözleşmelerde yer alan enflasyonla bağlantılı ücret zammı sistemi kabul ettirilemedi.

¹ Hesaplama kolaylığı açısından, ortalama ücretin altındaki ücretlere 3.050.000 TL eklendiğinden, bulunan ortalama artış, gerçek artışın biraz üstündedir. Kesin artış oranının bulunabilmesi için, her işyerinde tüm ücretlere 3.050.000 TL mi, yoksa yüzde 16 oranında bir zam mı uygulanacağı işçi sendikası tarafından kararlaştırıldıktan sonra, her işyeri için ayrı ayrı hesap yapmak gereklidir.

13 Ekim 1995 günü, Azınlık Hükümeti'nin güvenoylamasından iki gün önce, Türkiye Haber-İş Sendikası, TÜRK-İŞ'in onayı ve hatta haberi olmadan, kamu işveren sendikasıyla bir toplu sözleşme imzaladı, mücadeleyi terketti, Hükümetin TÜRK-İŞ'i bölme politikasına alet oldu. Siyasal ilişkiler sonucunda imzalandığı ileri sürülen bu anlaşmada sağlanan zamlarla karşılaştırıldığında, TÜRK-İŞ'in imzaladığı sözleşmenin koşulları nasıldır?

Türkiye Haber-İş 'in mücadeleyi ve TÜRK-İŞ'in bütünlüğünü terkederek imzaladığı toplu sözleşmenin birinci 6 aylık ücret zam ortalaması yüzde 18,13, ikinci altı aylık zam ortalaması ise yüzde 8,91'dir. Bu sözleşmede üçüncü ve dördüncü 6 aylık dönemlerde yüzde 15'er oranlarında zam öngörülmüştür.

İki toplu sözleşmenin zam oranları aşağıda sunulmaktadır:

	birinci 6 ay	ikinci 6 ay	üçüncü 6 ay	dördüncü 6 ay
TÜRK-İŞ	% 21,46	% 16,00	% 18	% 20
Türkiye Haber-İş	% 18,13	% 8,91	% 15	% 15

Türkiye Haber-İş Sendikası, TÜRK-İŞ'in bütünlüğünü bozma karşılığında bile olsa, daha yüksek ücret zamları elde edememiştir. TÜRK-İŞ'in bütünlüğünün (tüm eksiklik, acemilik ve hatalarına karşın) sürdürdüğü mücadele, teslim olanlardan ve işbirliği yapanlardan daha yüksek zamlar almıştır. Günümüzün görevi, yeni koşullarda daha da belirginleşen siyasal güç eksikliğinin demokratik bir biçimde ve en kısa sürede giderilmesidir.